

Şehir Plancıları Odası'nın 25. Yılında "Şehir Planlama"

Şehir Plancıları Odası'nın 25. Yıl töreni, 5 Ocak 1995'de ODTÜ Mimarlık Amfisinde yapıldı. Meslekte çeyrek yüz yılını dolduran planlılara 25. yıl plaketi verilen törene, akademisyenler, bürokratlar, serbest meslek sahipleri ve öğrenciler katıldı.

Şehir Plancıları Odası Başkanı Remzi Sönmez, açılış konuşmasında şehir planlama mesleğinin ülkemiz gibi hızlı değişim içindeki bir toplumda kurulup gelişmesinin, azımsanmayacak sevincini paylaşmak istediğini belirtti. Batıda sanayi devriminin ürünü olarak ortaya çıkan; ülkemizde ise 1950'lerdeki göç ve kentleşmenin toplumsal bir olgu olarak belirmesiyle gündeme gelen şehir planlama konusunda uzmanlaşma gereğine değinen Remzi Sönmez, planlamanın bazılarınca uygulamada salt bir tasarım olgusuna indirgendiğini, gerçek planlamanın ise kaf dağıtımının ardında disiplinler arası bir ekip çalışması biçiminde gelişen ideal bir süreç olarak gösterildiğini; artık planlıların kaf dağıtımının arkasına bakmaktansa varolan koşullarda yetkilerini talep ettiklerini belirtti.

İkinci açılış konuşmasını yapan TMMOB Başkanı Yavuz Önen, Türkiye'de özellikle kentleşme ve planlama alanlarında çok karmaşık bir sürecin yaşandığı bir noktada bulunduğumuzu vurgulayarak ŞPO'nun TMMOB içinde düşünce üretme anlamında önemli bir işlevi olduğunu söyledi.

Daha sonra söz alan 1 nolu üye Esat Turak, önümüzdeki 5 yıl içinde ŞPO'nun yükleneceği rolü netleştirmesi ve örgütlenmesini geliştirmesinin gerektiğini belirtti.

Açılış konuşmalarının ardından meslek alanında 25 yıl ve üzerinde faaliyette bulunmuş üyelere plakeleri verildi. Son olarak törende yapılan "ŞPO'nun 25. yılında Şehir Planlama Mesleği" konulu Ali Türel'in başkanlığı yapıldığı panelde, sırasıyla Gürkan Ertaş, Raci Bademli, Bülent Tanık, ve Turan Barlas söz aldılar.

Dergimizin 25. yıl töreninden sonra çıkan ilk sayısında, bu panelde yapılan konuşmaların Yayın Kurulu'nca hazırlanan özetlerini yayımlıyoruz.

PLANLAMA
95/1-2

3194 sayılı kanunun en büyük eksikliği yetkiyi merkezden alıp taşraya vermekle beraber cezai müeyyideler getirmemesiydi.

A. TÜREL: Bugün bir anlamda 25 yılın bir değerlendirilmesini yapacağız. 70'lerin başından bu yana şehirler olarak karşı karşıya kaldığımız durumlar, sorunlar ve son dönemde ortaya çıkan gelişmeler üzerine konuşabiliriz. Sözü, şu anda Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdür Vekili, şehir planlama pratiği ile en uzun meşgul olmuş arkadaşımız Gürkan Ertaş'a bırakıyorum.

G. ERTAŞ: Böyle bir günde mesleki hayat hikayemi anlatmak doğru olur diye düşünüyorum. Önce bakanlığın kuruluşundan bahsetmek lazım. 6785 sayılı bir imar kanunu var. 1956 yılında çıkmış, 58'de İmar İskan Bakanlığı kurulmuş, bir süre sonra şehir planlama bölümü oluşmuş. Bu genel müdürlüğün, üç tane dairesi var, Bölge Planlama, Metropolitan Planlama ve Şehir Planlama. Bu daireler hakikaten çok büyük hizmetler verdiler. Gene Metropolitan Daire Başkanlığında o dönemde birçok büyük kentte nazım plan büroları kurulmuştu. Bu bürolar büyük projeler ürettiler. Fakat zaman içerisinde yani yetkilerin 3194 sayılı yasa ile belediyelere, yerel idarelere verilmesinden önce, 3030 sayılı büyükşehirlerin yönetimiyle ilgili kanun çıktığında bunların hepsi lağv edildi. 6785 sayılı imar kanununun en büyük eksikliği sadece belediye sınırları içerisinde bir takım yetkilerin kullanılmasını düzenlemiş bir kanun olmasıydı. Bir de belediyeye mücavir alan tabir edilen noktalarda imar düzenini getirme yetkisi veriyordu.

Bu 60'lı yılların ikinci yarısında bir fecaaat dönüşmek durumundaydı. Demetevler, Ankara'nın burnunun dibinde bildiğimiz gelişme işte bu şekilde, 6785 sayılı imar kanununun açıklarından yararlanılarak kurulmuş gelişmiş bir semttir. Artı kilyardaki bütün bu ikinci konut diye tabir

ettiğimiz plansız, mizansız yapılaşmanın çoğu, bu şekilde imar mevzuatının dışında olan yapılaşmalardır. Bu eksiklik görülünce 1972 yılında 1605 sayılı kanunla bir takım değişiklikler getirildi. Belediyeler sınır alanı sınırı içerisinde, gene eskiden olduğu gibi bu sınır dışında da valilikler sorumlu tutuldu. Bir de kıyılarla ilgili bir madde getirildi. Ek 7-8 maddeleri dediğimiz 1972 yılının o kanunla getirilmiş en önemli maddeleridir, 1970'li yıllarda bugün hala kullandığımız, çevre nazım imar planları dediğimiz bir çok plan üretildi. Bunları İmar İskan Bakanlığının Bölge Planlama Dairesi üretti.

1983'ün sonunda İmar ve İskan Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile birleştirildi ve büyük bir bölümü lağvedildi. Genel Müdürlüğün üç dairesi tek bir daireye indirildi. Böylece tamamen pasifize edildi. 1985'in Kasım ayında 3194 sayılı kanun, yürürlüğe girdi. Bunun en önemli özelliği yetkileri merkezden alıp taşraya verme ilkesini getirmesiydi. Tabii bu büyük bir yenilikti. Fakat İmar İskan Bakanlığının eksiklerine karşı duyulan reaksiyonun karşılığı bu mu olmalıydı? Bu tartışılması gereken bir konu. Şimdi İmar İskan bakanlığının ortadan kalkmasıyla ortada bir boşluk doğdu, bu boşluğu yeni yeni kurumlar, kuruluşlar kendi mevzuatında bir takım değişiklikler yapmak suretiyle doldurmaya kalktılar. Benim yaptığım tesbitlere göre Türkiye'de imar planı onama yetkisi veya arazi kullanım kararı üretme yetkisi olan 22 tane kuruluş var.

Bu kanunun en büyük eksikliği yetkileri verdi, fakat cezai müeyyide getirmede. Şu anda rakam olarak hatırlamıyorum ama bilmem kaç kilometrekare tadilatla, yeşil sahadan yahut otoparkları iskana açılmış alan çıktı. Bir yıl içerisinde

PLANLAMA
9 5 / 1 - 2

yapılan tadilatlar bunlar.

İmar İskan Bakanlığının şu veya bu isim altında yeniden kurulması lazım. Halen Bayındırlık İskan Bakanlığ'ından, Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürlüğü'nün, Orman Bakanlığ'ından Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün, Maliye ve Gümrük Bakanlığ'ından Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'nün, Toplu Konut İdaresi'nin gene Bayındırlık ve İskan Bakanlığ'ından İller Bankası Genel Müdürlüğü'nün de içinde olacağı bir bakanlık düşünüyoruz. Bakanlığın görevleri üst düzey plan üretme ve tasnif etme olacaktır. Bu bakanlığın bölge teşkilatı olacak. Bölge planlarını, bölgesel kalkınma planlarına uygun olarak bu bakanlık yapacaktır. Bunlar nazım planı yapacak. Belediyeler, yerel idareler de bu nazım planına uygun olarak 1/1000'likleri yapıp uygulama yetkisine sahip olacaklar. Planlar üretilirken, halkın katılımı sağlanmalı. Üniversiteler, odalar, dernekler, çevre kuruluşları, bu konuya ilgi duyan kurumlar kimler ise bu planın yapımında muhakkak söz sahibi olmalıdır. Böyle bir günü yaşamaktan, burada bulunmaktan, çok büyük mutluluk duydum. Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

A. TÜREL : Şimdi hem akademisyen olarak hem de plan uygulayıcısı olarak 5 yıl yerel yönetimlerde çalışan Raci Bademli arkadaşımız konunun iki yönünü de anlatacak.

R. BADEMLİ Ben Gürkan'la aynı fikirde değilim. Dolayısıyla tartışacağımız çok konu var. Ben şöyle düşünüyorum. Planlamanın 4 tane kavanozu vardır. Yani planlama tek dipli dünya değil, 4 dipli bir dünya. Bir tanesi akademi, diğeri teknik yani işin yapılmasıyla ilgili olan çalışmaların yürütüldüğü çerçevesi, üçüncüsü bürokratik olan çerçeve, dördüncüsü ise politik çerçevesi. Bu dört çerçeve içinde, bu dört kavanoz dipli dünya içinde yaşayan arkadaşlarımız var. Planlama ortamının en büyük sıkıntılarında birisi bu dört kavanoz arasındaki iletişimin çok sınırlı olması. Planlama bir süreçtir ve plancı bu süreç içerisinde çok değişik şapkalar giyerek çok değişik pozisyonlarda ama her defasında çok değişik teknikler ve beceriler kullanarak hareket etmesini bilen kişidir. Yani plancı ürün çıkartan ürün sunan bir kişi değil, süreci yönlendiren, biçimlendiren kişidir. Uzun vade ve kısa vade arasında bir denge gerekliliğini kabul ettirmede sıkıntılarla karşı karşıyayız. Alt yapı ve üst yapı,

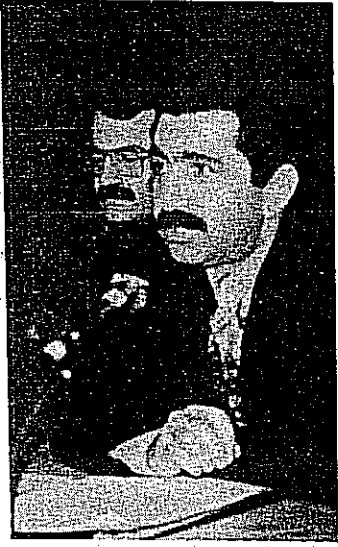
yani görünmeyen büyük masraflarla görünen küçük gösterişli harcamalar arasında dengeler kurmak zorundayız. Ben yaptım oldu ile biz hep beraber yaptık ama pek olmadı arasında denge kurmak zorundayız. Tepeden inme ile alttan gelme arasında bir denge kurmak zorundayız. Yaptırmak, yönlendirmek, koordine etmek, uyarmak durumundayız. Takım olarak var olmak zorundayız. Çok dilli çok disiplinli olmak durumundayız. Şehri anlama ve planlama arasında bir fark vardır diyorum. Üniversitede şehri anlamaya çalışıyorduk, çıktık şehri planlayıp müdahale etmeye çalıştık. Gördümki benim yaptırdığım şeyler önemli. Ama onlar gözüküyor, çünkü yapılmadı. Dolayısıyla şehir plançısının gözükmesi diye bir şey yok. Başarı olduğu zaman bu sizin değildir, suçlanmaya geldiği zaman ilk başta düşünülen biziz. Planlılar olarak bu kadar zor konumda çalışıyoruz. Bu dört değişik kavanozun içindeyiz hepimiz. Gündem değişiyor, problemler değişiyor. Bugün nüfusun %50'den fazlası şehirlerde ve şehir politikasının, şehir yönetiminin ne kadar önemli olduğu, artık ayan beyan ortada. Şehir planlamanın gündemi değişmiştir meslektaşlarımızın kendi kavanozunda bir küçük devrim yapması gerekiyor. Akademilerimizin sıkıntısı pratikten kopukluktur. Biz enter disiplinler olmaktan, yani disiplinler arası seyirci olmaktan, disiplin olmanın esaslarını bulmalıyız diyor İlhan Tekeli. Nasıl yapacağız bunu? Kendi pratiğimizde köklenen bir teori yaparak biçimlendirerek. Şimdi teknik kavanozun içindeki arkadaşlarımız da biliyor ki, hazırladıkları imar planlarının gerçek anlamda çevre düzeni, kentsel plan ve uygulama planlarıyla çok büyük ilişkisi yok. Şehir planlığı, mimarı diye sahte ayrımlar yok. Çevreye müdahaleyi bir bütün olarak örgütlülük içerisinde, yepyeni bir çerçeve ile düşünmemiz gerek. Feodal düzende küçük şehir planlama bürolarının oluşturduğu bir pazar içerisinde pay için birbirleriyle mücadele eden küçük şehircilik büroları tarihe karışmalıdır, karışacaktır. Ne olması lazım, şehircilik müşavirlik hizmetlerinin daha büyük teknik müşavirlik büroları içerisinde örgütlenilmeye başlaması lazım.

Üçüncü kavanoza gelelim. Bürokratlar bir takım yasalar, yönetmelikler hazırlıyorsa birilerine danışmak zorundadırlar. Aslında bürokraside çok önemli olan olay, merkezle yerel

Planlama dört dipli bir dünya bir tanesi akademi, diğeri teknik yani çalışmaların yürütüldüğü bürokratik çerçeve, üçüncüsü ise politik çerçevedir.

PLANLAMA
9 5 / 1 - 2

Kamu yönetimi, maliyesi ve hukukunun içinde bulunduğu karmaşık yapının nedeni, siyasi tercihlerin kamu yararına ve çıkarına göre şekillenmemesidir.

yönetim arasındaki farkların ortadan giderilmesidir. Merkezi yönetim şimdi telaş içinde "niye rant dağıtma hikayesini yerellere kaptırdık" diye. Bürokraside önemli olan yepyeni planlama tekniklerinin, planlama anlayışlarının değişen gündemle bağlantılı olarak gelişmesidir. Ben şuna katılıyorum, bir imar başkanlığının kurulması için yerel yönetimlerle ilişkili olarak, hepimizin el ele vermesi, önerileri geliştirmesi lazım. Kentsel rantların kamuya dönebilmesine olanak sağlayacak, vergilendirmenin esası getirilmelidir.

Gelelim politikacılara. Politikacılar sözünü ettiğimiz olayları oluşturabilmek için gerekli yasal ve kurumsal çerçevenin kurulması için ellerinden geleni yapmalıdır. Biz meslek odalarında ya da başka çerçevelerde bu süreçlere katılmamız. Şehir planlamaya sahip çıkmalı, Belediyeye katılmamız ve olan bitene bakmalıyız. Şehir yaşamına katılmamız, bunun mekanizmalarına müdahale etmemiz lazım. Yani seyirci değil şehirci olmamız lazım.

A. TÜREL: Şehircilik ve Konut Bakanlığı Yasa Tasarısı hazırlama çalışmaları sırasında görev alan ve kamu maliyesi ve yönetimi konusunda derin bilgi ve uzmanlığı ile tanıştığım Ali Rıza Aydın'a söz veriyorum.

A. R. AYDIN: Şehir Planlama mesleğinin özellikleri ile kamu yönetimi arasındaki bağlantılara kısaca değinmeye çalışacağım. İlk bakışta şehir planlama mesleğinin iki temel özelliği göze çarpıyor.

1. Disiplinlerarası bütünlüğü sağlama özelliği
2. Her hal ve durumda kamu adına görev yapma özelliği

Bu iki özellik bir araya geldiğinde şehir planlama mesleğini yapanların özelde kamu yönetiminin, genelde devleti yani ulusal politika ve standartlar ile toplumun sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerinin çok iyi tanınması gerekiyor.

Asıl bilinmesi gereken ise kamu yönetimi ve bu yönetimin görev yetkilerini tanımlayan ve düzenleyen mevzuat. Bunu bir tanıma üçgeni olarak da ifade etmek mümkün:

- Hukuki yapı yani mevzuat
- İdari yapı yani yönetim örgütlenmesi
- Mali yapı yani kamu kaynaklarının toplanıp dağıtılması.

İşte şehir ve bölge planıcısının, mesleğin özelliği gereği bu üçgeni iyi tanınması gerekiyor. Ama

Türkiye'nin idari, mali ve hukuki yapısındaki değişim ve kargaşa bu tanımayı güçleştiriyor. Kamu yönetiminin, kamu maliyesinin ve kamu hukukunun içinde bulunduğu bu karmaşık yapı bilinçli bir tercihin ürünü mü? Konuya mütevazî bir yaklaşımla bakılıp çözüm bulunabilir mi?

Bu sorulardan birincisine evet, ikincisine de hayır diyeceğim. Yani kamu yönetimi, maliyesi ve hukukunun içinde bulunduğu karmaşık yapı bilinçli bir tercihin ürünüdür diyeceğim. Buna ilişkin birçok gerekçe sıralanabilir. Ama bana göre en önemli gerekçe karmaşık ve dağınık yapının kısmen de olsa eleştirildiği halde çözüm konusunda adım atılmaması ve karmaşıklığın daha da yaygınlaştırılmasıdır. Bunun nedeni de açıktır. Siyasi tercihlerin kamu yararına ve çıkarına göre şekillenmemesi. Altı çizilecek bir nokta ise bu şekillenmenin güçlü yürütme ve aşırı merkezileşme ile yapılması. Doğru ve yerinde, uygulanabilir bir merkezi planlama için itirazımız yok.

Bana göre şehir planları bu tabloyu en iyi gören, bilen görmesi gereken ve etkileyebilen kişilerdir. Çünkü şehir planlaması bir yandan kamu yararı ve insanca yaşama gibi unsurları içerirken diğer yandan da kaynak yaratmak ve dağıtımına önemli müdahalelerde bulunmaktadır. Yani rantı önemli ölçüde etkilemektedir. Dağınıklık ve kargaşa planlama ile ters orantılıdır. Ve bu dağınıklığın nedeni ve sonucu planlamaya sıcak bakmamaktadır. Aslında Başbakanlık bütün bu dağınıklığı görmüş ve düzeltme girişimleri yerine koordinasyon sağlanması için Şehircilik ve Mimarlık Başmüşavirliğini kurmuştur (!)

Şehir planlama mesleğinin uzağı görme gücü ve zorunluluğu da kamuyu tanımasını zorunlu kular. Şehirler her halde kısa süreli yaşam yerleri olarak planlanmazlar. Meslekte planlama için gerekli olan konularda, kısa, orta ve hatta uzun vadede nasıl düzenlemeler yapılacağına bilinmesi de önemlidir.

Bu bağlamda konumuz açısından, şu önerileri sıralayabiliriz.

1) Planlamanın özünde kıt kaynakların akılcı kullanımı vardır. Bunun için yerel yönetimlere önem verilmeli merkez-yerel koordinasyonu sağlanmalıdır. Bunun bir başka adı kamu yönetimi reformudur.

2) Hem planlamada hem de şehir yönetimi ve kaynak dağıtımında mevzuattan kaynaklanan çok başlılık ve dağınıklık giderilmelidir. Yeni bir

planlama anlayışı içinde düzenlemeler yapılmalıdır; keyfi yönetime açık hukuk sistemi terk edilmelidir.

3) Aynı ve benzer hizmetlerin tek bir Bakanlık tarafından ve onun sorumluluğunda yürütülmesi sağlanmalıdır.

4) Planların ve kararların uygulanması konusunda kararlı ve ilkel olunmalıdır. Kalkınma planlarında yazılanlar uygulamaya geçirilmeli, kağıt üzerinde kalmamalıdır. Bu konularda 1980'leri eleştiren Koalisyon Hükümetince bir şeyler yapıldı mı? diye sorulabilir. Yapıldı ama sonuç alınamadı.

a) Şehircilik ve Konut Bakanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Yasa Tasarısı Taslağı hazırlandı.

b) Merkezi yönetimle yerel yönetimler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımının esas ve usullerini gösteren bir Çerçeve Yasa Tasarısı Taslağı hazırlandı. Bu iki taslak da Bakanlar Kurulu'nu aşamadı. Nedenini sizlere bırakıyorum.

Bu arada yine 6. Beş Yıllık Kalkınma Planında sözü edilen "Şehircilik Çerçeve Yasası'nın 5 yıl içinde hazırlanamamış olmasını da burada bir not olarak düşmekte yarar var.

Konuşmamı şehir planlama mesleğinin toplumsal denetime en açık meslek olduğunu vurgulayarak bir soru ile bitirmek istiyorum. Toplumsal denetime açık olmak mesleğin zorluğunu ve önemini gösteriyor.

Sorum Şu:

Şehirleşme ve yerleşme politikaları ile bugünün Türkiye'sindeki devlet politikaları çakışmakta mıdır?

Yanıtımı da vereceğim: Hayır

Çünkü şehirleşme politikaları uzun vadeli politikalarıdır. Bugünkü genel politikalar ise kısa vadeli ve neredeyse günöbirliktir.

A. TÜREL: Şimdi Bülent Tanık arkadaşımız konuşacak. Aslında Bülent Tanık arkadaşımız hem kamu kuruluşlarındaki görevinden hem TMMOB yöneticiliğinden, hem de son zamanlarda yerel yönetimlere yönelik yayın yapan Ada Gazetesi ve Ada Kentliyim Dergisi Genel Yayın Yönetmeni olarak tanıyoruz. Buyurun.

B. TANIK: Teşekkür ederim. Ben ODTÜ kampüsünde dört yıl kimya öğrencisi olarak do-laştıktan sonra, şehirciliği bilerek ve tek tercihle okuma şansı edinmiş meslektaşlarımdan birisiyim. Seyirci değil şehirci, sihirbaz değil şe-

hirbaz olma şansını edindim. Bu eğitimi nede-niyle, şanslı hissediyorum kendimi. Çünkü bu eğitim herşeyden önce evreni yaşayan yönüyle, toplumlar yönüyle daha sağlıklı, daha doğru zeminler üzerinde algılamama yardımcı oldu diye düşünüyorum. Planlamayı bu anlamda bir meslek olarak, evreni, toplumu yapıli çevresiyle, sosyal çevresiyle çok önemli boyutlarda dönüştürme becerisi olarak düşünüyorum ve onun unsurlarından, bu beceriye sahip toplumsal kesimlerden birisi olarak plançılarda çok önem-siyor, değerli buluyorum. Toplumumuzda son 25-30 yılın belki de son 15 yılın biraz daha yoğunlaştırarak ortaya koyduğu yozlaşan değerler sistematığı içerisinde kenderimizdeki bunca çirkinliğe karşın, meslek nomlarını, mesleğin hedef değerlerini, mesleğin ahlaki boyutu sağlam bilimsel zeminlerde koruma yönünde bu okulun, bu okulla birlikte açılan diğer okulcukların, okulların öğrencilerine verdiği yeni değer yargularının toplumumuz için vazgeçilmez önemde saygın nitelikleri olduğunu düşünüyorum.

Konuşmanın iki teması var. Birincisi mesleki örgütlenme kavramıyla ilgili bir miktar düşünce estirmesi yapmak, bir tanesi de mesleki örgütlenme kavramıyla ilgili.

Saniyorum beni buraya mesleki örgütlenme konusundaki birikiminin faydalı olacağını düşün-cüsü ile çağırıldılar. Ben, meslekleri toplumsal iş bölümü ile bağlantılı ve değişken kavramlar olarak görüyorum; bitimli kavramlar, yok olmaktan ziyade sosyolojik doğuşları, olgunlaşma süreçleri ve eriyip yok olmaları olan kavramlar. Dolayısıyla meslekleri katı sınırlarla, ayrıntılarıyla tarif etme çabalarının biraz akan hayatı bir kalıcı resme dönüştürme çabasından öteye gidemeyecek gayretler, çabalar olarak değerlendirilmesi gerekir diye düşünüyorum. Kuskusuz toplumsal iş bölümü sonunda değişik toplumsal kesimlerin değişik beceriler edinmeleri çok eski, insanlık tarihiyle başlayan bir süreç, ancak meslek kavramı bu tür iş bölümü sonucu ayrışan ve yeniden tarif edilen insan becerisinin, toplumun gereksindiğı insan becerisininin, veya toplumun diğer kesimleri tarafından tüketilecek bir hizmet türü olarak alınabilir hale gelmesiyle yakın, paralel gelişme süreci var. Yani bu bağlamda baktığımız zaman, meslekleri çağdaş anlamda piyasayla bütünleşen uzmanlıkları olu-şumuyla birlikte değerlendirmek, ta-

PLANLAMA
9 5 / 1 - 2

Ben, meslekleri toplumsal iş bölümü ile bağlantılı ve değişken kavramlar olarak görüyorum; bitimli kavramlar, yok olmaktan ziyade sosyolojik doğuşları, olgunlaşma süreçleri ve eriyip yok olmaları olan kavramlar olarak görüyorum.

nimlendirmeye, içeriklendirmeye çalışmak gerekir diye düşünüyorum.

Süratle yeni meslek dalları ortaya çıkıyor ve süratle bu meslek dalları eskikip başka yeni meslek dallarına veya ayrıntıda iş bölümünün gerektiği hizmet türlerine, toplumun ihtiyacı olarak ortaya çıkıyor. Şimdi akıllı makineler dönemi de geldi, sibermatik hızla geliyor, yaygınlaşıyor ve insanın üretimdeki önemli rolü, makinanın üretim sürecine girmesi sonucu azalan önemli rolü kontrol ve denetim alanındaki bilgisayar teknolojisinin sibermatik kullanımının artmasına bağlı olarak daha da zayıfladı ve geriledi. Buna karşın tasarım ve planlama hala önemini koruyor. Ama belki teknisyenler olarak yaygın eğitim alan geniş toplulukların etkinlikleri halinde değil ama, egemen ve seçkin konumda üretimin her aşamasını kontrol eden kesimlerin etkinlikleri olarak daha çok gözleniyor. Bunun yaygınlaşmasının yolu belki bu etkinliğin tasarım ve planlama etkinliğinin politikaya yaklaşmasıyla tarif edilebilir. Plan yapmak, politika yapmak, politikasız plan yapılmaz. Bence politika insanın geleceğini kurmada ve kendisinin çevresini dönüştürmede ulaştırabileceği en üstün eylemlilik türü. Ve buna en yakın teknik donanımı teçhizatlanmayı veren, disiplin olan vazgeçilmez bir toplumsal misyon taşıyor bugün. Şimdi gözlediğim kadıyla şehirçilik disiplinler arası olmanın üstünde, özel bir disiplin olması çok daha net anlaşılabilir bir konuma ulaşmış vaziyette. Zaten öyleydi. Kentler özel ilgilenmede ayrı ve kendine has bir beceri ve bilgi birikimini gerektiren etkinlik olsa gerek. Bunun gelişme süreci içerisinde Türkiye'deki mühendislik mimarlık pratiğinin ve imar olgusunun çok önemli gelişim seyri var.

1954 yılında TMMOB Kanunu'nun Meclis'ten geçmesi sonucu TMMOB'nin kurulması ile, TMMOB'nin kuruluşunda temel hedef mesleğin dinamik gelişme süreçlerine bağlı olarak normlarını kurmak, toplum nezdinde bunun kabulünü kolaylaştırmak, geliştirmek ve mesleğin halk yararına, toplum yararına kullanımını sağlamak üzere meslekdaşları arası uyumu yaratmak amacıyla bu kuruluşları kurduk deniyor. Ve 1969'da Şehir Plancıları Odasının kurulması. 4-5 bin bir civarındaki seçkin elit mühendisin egemen olduğu piyasada bugün 250 bin kişi faaliyet gösteriyor. Şimdi mesleğin toplum nezdindeki mücadeleleri

önem taşıyor. Yasal yaptırımların yanı sıra bir de klasik mesleklerin güç kazanmak için ileri sürdükleri bir şey var, kendi mesleklerini gizlemleştireyorlar, anlaşılabilir hale getiriyorlar; avukatlıkta, doktorlukta çok kolay izlenebilen şeylerden birisi bu. Bizim mesleğimizin ise toplum nezdinde kabulü ve becerinin hayata daha sağlıklı geçirilmesi, gizlemleştirme yerine açıklık kazandırma, anlaşılabilirlik kazandırma ve işi birlikte yapanların daha yaygın daha kiteselleşmiş olmasıyla daha çok ilintili. Bu anlamda TMMOB'nin ve Şehir Plancıları Odası'nı bugüne kadar sergilediği pratiğinin bu doğrultuda önemli açılımlar taşıdığı düşünüyorum. Geliştirmesini diliyorum. Teşekkür ederim.

A. TÜREL: Son olarak Turan Barlas arkadaşımız konuşacak. Turan Barlas, 75-80 yılları arasında Turizm Bakanlığı'nda çalıştı. Şu anda serbest şehir plancısı olarak çalışıyor. Buyurun.

T. BARLAS: Ben burada galiba özel sektörü temsil ediyorum.

1970 yılında bu Odanın kurucusu olarak nasıl bir anlayışla başladık? 1970'li yıllar çok enteresean yıllardı. Dünyada çok önemli bir değişim rüzgarı esiyordu. Bizim okulumuzda, meslek camiamızda genel olarak herşey "kahrolsun" tutumuydu. Ve planlama sektöründe de dünyaya baktığımızda bütün planlama yaklaşımının yanlış olduğu, ters olduğu, şartlara uygun olmadığı görüşleri vardı. O görüşler bugüne kadar devam etti. Bir takım kişiler akademide rahatlıkla söylüyorlar. Ancak serbest plancı hem kahrolsun bu düzen, hemde her şey planlama düzeni demek zorunda. Arsa mülkiyetlerinden kaynaklanan rantlar kamunun mu özel sektörün mü olmalıdır? Tabii kamunun olmasını hepimiz istiyor idik. Bugün bakıyoruz! Başbakanımızı arsa spekülasyonlarından seçmişiz. Yani nereye geldiğimize bakalım. Arsada iki rant var. Bir tanesi enflasyondan doğan fiat artışı, ikincisi, merkeze yakınlığından kentlerin büyümesinden, vs. kullanımlarda yoğunluğun artmasından ve tekelleri fiyat artışlarından kaynaklanan ekstra rantlar. Bunun içindir ki; herkes arsaya yöneliyor. 25 yıl evvel arsaların daha ucuz olduğu, lokasyonel avantajların daha az olduğu bir dönemde acaba kamu daha iyi arsa stokları yapacak, özel sektörle rekabet edecek bir

planlama anlayışında olmalıydı diye kendi kendime düşünmeye başladım. İkinci olarak tüm konuşmacıların takıldığı konu 1980'lerden sonra imar yasasının değişmesi ve çok sayıda imar yetkilisi kuruluşu ortaya çıkması. Bunlardan birincisi ağırlıkla belediyelerdir. Ben 102 tane plan yaptıktan sonra diyorum ki yetkinin belediyelere verilmesi doğrudur. Çünkü yetki belediyelere verilirse idi yılda ortalama 22 bin tane imar planı tadilatını merkezi hükümetin incelemek, tasnif etmek gibi bir görevi olacaktı. Bunun altından kalkması mümkün değildir.

Uygulama prensibine baktığımız zaman son derece güzel. Plancı bağımsız olarak planını yapsın getirsin belediyeye sunsun, vatandaşın demokratik olarak seçtiği temsilcileri buna baksınlar, onu düzeltsinler tekrardan gel-sin tekrar baksın altına mühürü bassın, assın, 30 gün içinde de vatandaş iptal etsin. Bütün ihtisas kuruluşlarına bir itirazım yok, ama kendi içine kapalı, itiraza kapalı bir düzenle bu iş olmaz.

Geleceğe baktığımız zaman şunu gö-

rüyorum, geleceğe hazırlanabilmemiz için eğitimden başlamamız gerekir. Mesleği öğretirken bölge planlama tekniklerine çok daha fazla ağırlık verilmeli. İkinci olarak gene eğitimimizde ekonomiye çok ağırlık verilmeli. Nasıl ki bir organize sanayi bölgesi düşünüyorsunuz, organize tarım bölgesi gibi bir takım kullanışlara da ihtiyacımız olacağını keşkinke görebiliyorum, aksi takdirde üretecek arazimiz kalmıyor. Arkasında kırsal ekonomi, merkez köyler, daha az ulaşım giderleri gibi kavramlarda olan kırsal planlama elecekte Türkiye'de önemli olacak herhalde. Bunların tümünün kamu eliyle yapılmasının mümkün olmadığını görüyorum. Bunların özel sektör bürolarıyla yapılmasının daha sağlıklı olduğunu düşünüyorum. Çünkü toplumda çok daha süratli verimli ve denetime açık, tartışmaya açık olabiliyorlar. Kamuoyunda büroların kurumsallaşabilmesi için onlara devamlı iş verecek, istikrar sağlayacak, bir stratejinin takip edilmesini doğru buluyorum. Çok teşekkür ediyorum.

Mesleği öğretirken bölge planlama tekniklerine ve ekonomiye çok ağırlık verilmeli.